

GEMEENTE GEMERT-BAKEL

KADERNOTA 2019

Inhoudsopgave

1. INLEIDING	5
1.1 ALGEMEEN	5
1.2 PROCEDURE BEHANDELING KADERNOTA	5
1.3 RESULTATEN KADERNOTA 2019	6
2. FINANCIËLE POSITIE GEMEENTE.....	7
2.1 INLEIDING.....	7
2.2 JAARREKENING 2017	7
2.3 TOEZICHT PROVINCIE.....	7
3. FINANCIËLE UITGANGSPUNTEN BEGROTING 2019 – 2022.....	9
3.1 INLEIDING.....	9
3.2 BASISCIJFERS BEGROTING 2019	9
3.3 RISICO'S.....	12
3.4 RESERVES EN VOORZIENINGEN	12
3.5 TARIEVEN 2019.....	13
3.6 FISCALE ONTWIKKELINGEN	14
3.7 VERNIEUWDE REGELGEVING BESLUIT BEGROTING EN VERANTWOORDING (BBV).....	14
4. DOORKIJK 2019 - 2022.....	15
4.1 INLEIDING	15
4.2 BESLUITVORMING GEMEENTE NA VASTSTELLING MEERJARENRAMING 2018-2021.....	15
4.3 GEMEENSCHAPPELIJKE REGELINGEN EN SAMENWERKINGSVERBANDEN	15
4.4 RAMING 3D'S	16
4.6 UITKOMSTEN MAART- EN MEICIRCULAIRE 2018.....	18
4.7 NIEUW BELEID	19
4.8 TOTAALOVERZICHT	28

1. Inleiding

1.1 Algemeen

Jaarlijks formuleert de gemeenteraad in het voorjaar de kaders, uitgangspunten en beleidskeuzes voor de volgende begrotingsjaren in een Kadernota. Deze Kadernota is vervolgens de basis voor verdere uitwerking van de programmabegroting. De programmabegroting 2019-2022 wordt in november 2018 vastgesteld door de gemeenteraad.

Belangrijke input hierbij is het coalitieakkoord. Daarin staat:

“De inkomsten en uitgaven van de gemeente zijn in balans. Structurele uitgaven betalen we uit structurele inkomsten. Gemert-Bakel heeft een sluitende begroting, met voldoende ruimte om tegenvallers op te vangen. We blijven actief werken aan een positieve reserve. De gemeentelijke producten en de afvalstoffenheffing zijn kostendekkend. Uitgangspunt is dat de lasten voor onze inwoners en bedrijven (incl. OZB) op het huidige niveau blijven. Wel zal jaarlijks een inflatiecorrectie worden toegepast. We willen jaarlijks een positief oordeel van onze financieel toezichthouder provincie Noord-Brabant en een goedkeurende verklaring van de accountant op onze jaarrekening. “

Daarbij is ook vastgelegd dat er pas structurele middelen in de begroting worden geraamd bij concrete uitgewerkte plannen.

Leeswijzer

De opbouw van de Kadernota 2019 is als volgt:

1. Algemene informatie en procedure behandeling Kadernota 2019 in gemeenteraad;
2. Financiële positie gemeente;
3. Financiële uitgangspunten begroting 2019-2022;
4. Financiële doorkijk 2019-2022.

1.2 Procedure behandeling Kadernota

De behandeling van de Kadernota 2019 is als volgt:

Omschrijving	Wanneer	Wie
Vaststelling Kadernota 2019 door B&W	29 mei 2018	B&W
Verzending Kadernota 2019	30 mei 2018	Griffie
Commissiebehandeling	12 juni 2018	Raad
Vaststelling beantwoording schriftelijke vragen	26 juni 2018	B&W
Vaststelling Kadernota 2019	5 juli 2018	Raad

De maartcirculaire 2018 is verwerkt in deze Kadernota. Ook de resultaten van de meicirculaire 2018 zijn verwerkt in deze versie van de Kadernota.

1.3 Resultaten Kadernota 2019

De resultaten van de voorliggende Kadernota 2019 zijn als volgt:

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Begrotingssaldo inclusief nieuw beleid	257V	1.032V	1.456V	1.716V

Bedragen maal € 1.000

In hoofdstuk vier wordt de opbouw van dit bedrag nader toegelicht. Op de laatste pagina van deze Kadernota is een cijfermatige samenvatting opgenomen.

Bovenstaande cijfers zijn exclusief een storting in de algemene reserve voor opbouw van het weerstandsvermogen.

2. Financiële positie gemeente

2.1 Inleiding

Uitgangspunt voor de begroting 2019 is de meerjarenbegroting 2018-2021 zoals door de gemeenteraad vastgesteld op 9 november 2017.

Na 9 november 2017 heeft de gemeenteraad een aantal amendementen aangenomen met financiële gevolgen die zijn doorwerking hebben op de begroting 2018 en verder. Deze besluiten zijn in de 1^e financiële rapportage 2018 verwerkt.

2.2 Jaarrekening 2017

De jaarrekening 2017 sluit met een nadelig saldo van € 2.631.000 in hoofdzaak veroorzaakt door de 3D's. De algemene reserve in deze jaarrekening bedraagt € 2.854.000 positief. Dit is de stand voor resultaatbestemming 2017. Via resultaatbestemming bepaalt de gemeenteraad hoe het nadeel wordt afgedekt. Indien het voorstel van het college daarin wordt gevolgd resteert na resultaatbestemming een algemene reserve van € 889.000.

2.3 Toezicht provincie

Vanaf de begroting 2018 valt de gemeente weer onder het repressieve toezicht zoals het merendeel van de andere gemeenten. Criteria om ook voor 2019 weer onder het repressieve toezicht van de provincie te vallen zijn:

- Een positieve algemene reserve;
- In de meerjarenbegroting 2019-2022 moet uiterlijk het begrotingsjaar of de laatste jaarschijf van de meerjarenraming structureel en reëel in evenwicht zijn;
- Begroting 2019 inzenden voor 15 november 2018 en jaarrekening 2017 voor 15 juli 2018.

Toezicht 3D's

Voor het toezicht op de begrotingen 2019 heeft de provincie speciale aandacht voor de hoogte van de uitgavenramingen 3D. Het volgende is in de begrotingscirculaire daarover gesteld door de provincie:

"De taken binnen het sociaal domein worden vanaf 2015 uitgevoerd door de gemeenten. Het financiële beeld wordt steeds duidelijker. Wij zien vanaf de begroting 2018 dat steeds meer gemeenten de lasten ramen op basis van de werkelijke uitgaven. Wij verwachten van u dat u deze lijn (verder) vertaalt naar de begroting 2019.

Het is onze rol om te beoordelen of de ramingen in de (meerjaren)begroting voor het sociaal domein reëel zijn en welke risico's u daarbij loopt. De realisatie van de jaarrekeningen 2016 en 2017, de verwachte realisatie voor het jaar 2018 en de verslagen van de accountant betrekken wij bij de beoordeling van de realiteit van de ramingen in de (meerjaren)begroting 2019-2022.

Blijkt uit de (verwachte) realisatie dat de lasten hoger zijn dan het beschikbaar gestelde (rijks)budget? Dan dient u dit op te vangen binnen een structureel en reëel sluitende (meerjaren)begroting of kunt u de lasten binnen het sociaal domein verlagen. Gebeurt dit laatste in de vorm van bezuinigingsmaatregelen en taakstellingen, dan beoordelen wij deze, net als andere maatregelen, op haalbaarheid en hardheid.

In het 1e halfjaar 2018 voeren wij het themaonderzoek 'Sociaal domein' uit. Doel van dit themaonderzoek is om op basis van de (meerjaren)begrotingen 2018-2021 inzicht te geven in de financiële ramingen en risico's binnen het sociaal domein, zodat de kwaliteit van de besluitvorming bij de gemeenten verder verhoogd wordt. De resultaten van dit project zullen wij voor 1 juli 2018 met u delen. Daarbij communiceren wij ook over de manier waarop wij bij de

(meerjaren)begroting 2019-2022 de realiteit van de ramingen en de risico's van het sociaal domein zullen toetsen.

De decentralisatietaken worden veelal gezamenlijk opgepakt. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het beleid blijft echter bij de deelnemende gemeenten liggen. Budgetoverschrijdingen worden aan de deelnemende gemeenten doorberekend. Door de omvang van de budgetten die bij deze taken horen, kan dit leiden tot omvangrijke risico's. Het lijkt er tevens op dat het solidariteitsbeginsel verder onder druk komt te staan, vooral bij de jeugdzorg. Dit kan leiden tot onverwachte lasten omdat de zorgvraag niet altijd tijdig bekend is. Daarnaast spelen bij dit domein nog onzekerheden, onder andere door de 'uitgestelde zorg' en 'vroegsignalering'."

De jaren 2016 en 2017 kenden een overschrijding op het totaal van de 3D's. De overschrijding in 2016 is daarbij deels veroorzaakt door niet voorziene nagekomen rekeningen over 2015. Een prognose over 2018 is nog niet te maken op het moment van opstellen van deze nota (mei).

De gemeente heeft voor de begroting 2019 de volgende keuzes:

1. Verhogen lasten 3D's in de begroting ten laste van het begrotingssaldo;
2. Bezuinigingen op de 3D's;
3. Breder kijken (buiten de 3D's);
4. Een combinatie van 1, 2 en/of 3;

In hoofdstuk vier wordt hiervoor een nader voorstel gedaan.

3. Financiële uitgangspunten begroting 2019 – 2022

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk staan de financiële uitgangspunten opgenomen voor de meerjarenraming 2019-2022. Dit vormt de technische basis voor verdere uitwerking van de begroting.

Daarbij is rekening gehouden met de uitgangspunten uit het 'Herstelplan eigen vermogen 2012-2025', welke op 5 april 2012 door de gemeenteraad is vastgesteld.

3.2 Basiscijfers begroting 2019

Bij het opstellen van de begroting 2019 worden de volgende richtlijnen gehanteerd:

a. Kerngegevens/groei van de gemeente:

In de begroting wordt rekening gehouden met groei van de inwonersaantallen en het aantal woningen. Ten aanzien hiervan is uitgegaan van de volgende aantallen:

Omschrijving	Aantallen per 1 januari				
	2018	2019	2020	2021	2022
Inwoneraantallen	30.340	30.470	30.630	30.785	30.920
Aantal woningen	12.847	12.967	13.087	13.207	13.327

Deze cijfers zijn van belang voor berekening van de algemene uitkering. De inwoner aantallen zijn gebaseerd op de prognose van de provincie. Het aantal woningen is op basis van de regionale opgave voor Gemert-Bakel om in tien jaar het aantal woningen met 1200 woningen te laten groeien.

b. Loonkostenontwikkeling:

De huidige cao gemeenten loopt tot 1 januari 2019. Onbekend is nog wat de stijging van de persoonslasten zullen worden in 2019.

Wij sluiten wat betreft stijging persoonslasten daarom aan bij prognoses die het Centraal Planbureau heeft afgegeven in het "Centraal Economisch Plan 2018". Daar wordt uitgegaan van een stijging van 2,3% op contractlonen en 0,9% op de pensioenpremies. Deze kosten zijn niet opgenomen in de voorliggende Kadernota omdat compensatie voor loonkosten plaatsvindt in de meicirculaire 2018.

c. Prijsontwikkeling budgetten:

Het Centraal Planbureau verwacht voor 2019 een gemiddelde inflatie stijging van 1,5% per jaar (overheidsconsumptie). Aan de lastenkant verhogen wij budgetten, evenals voorgaande jaren, niet standaard met een inflatiepercentage.

Gezien de financiële positie van de gemeente Gemert-Bakel vinden wij het acceptabel dat er een percentage voor inflatie van 1,5% wordt toegepast aan de batenkant. De tarieven stijgen dan als volgt:

Inkomst	2019	2020	2021	2022
OZB	1,5%*	1,5%	1,5%	1,5%
Toeristenbelasting	1,5%	1,5%	1,5%	1,5%
Hondenbelasting	1,5%	1,5%	1,5%	1,5%
Afval	1,5%	1,5%	1,5%	1,5%
Riool	1,5%	1,5%	1,5%	1,5%
Leges	1,5%	1,5%	1,5%	1,5%
Overige	1,5%	1,5%	1,5%	1,5%

Uitgezonderd op de inflatiestijging is de reclamebelasting. De gemeente int reclamebelasting maar deze wordt terug ter beschikking aan de ondernemers gesteld. Het doorberekenen van inflatiestijging heeft daarom geen effect op de gemeentelijke begroting.

Met betrekking tot riolering wordt er in 2018 aan de gemeenteraad een nieuw riooltakenplan voorgelegd. Daaruit volgen mogelijke andere tarieven. De genoemde 1,5% tariefstijging kan daarom nog positief of negatief afwijken afhankelijk van de dan gemaakte keuzes.

* De gemeenteraad heeft voor begrotingsjaar 2018 besloten incidenteel geen inflatiecorrectie toe te passen. Dit had geen structureel karakter en daarom moet de inflatiecorrectie voor 2018 alsnog worden doorerekend in 2019. Dit was een percentage van 1,5%. Dit komt naast de inflatiestijging van 2019, ook 1,5%. In totaal stijgt de OZB hierdoor met 3% in 2019 ten opzichte van 2018.

d. Afschrijven

Voor de afschrijvingsmethodiek en de afschrijvingstermijnen worden de bepalingen gevolgd zoals vastgesteld in de gemeentelijke financiële verordening van juli 2017. In deze verordening is bepaald dat er gestart wordt met afschrijven in het jaar volgend op het gereedkomen van de investering. De provincie heeft ons erop gewezen dat in dat geval er sprake is van een incidentele bate, die opgenomen dient te worden in het overzicht van incidentele baten en lasten. Wij zullen hier rekening mee houden.

e. Overheadpercentage

Om de gemeenteraad op eenvoudige wijze meer inzicht te geven in de totale kosten van de overhead van de organisatie heeft de BBV met ingang van 2017 verplicht dat de overhead apart opgenomen wordt in de begroting. Deze overhead maakt geen onderdeel meer uit van de portefeuilles zelf. In de portefeuilles staan enkel de kosten die betrekking hebben op het primaire proces.

Overhead bestaat volgens de BBV uit:

1. Leidinggevenden primair proces (hiërarchisch).
2. Financiën, toezicht en controle gericht op de eigen organisatie.
3. P&O / HRM.
4. Inkoop (incl. aanbesteding en contractmanagement).
5. Interne en externe communicatie m.u.v. klantcommunicatie.
6. Juridische zaken.
7. Bestuurszaken en Bestuursondersteuning.
8. Informatievoorziening en automatisering (ICT).
9. Facilitaire zaken en Huisvesting.
10. Documentaire informatievoorziening (DIV).

In het BBV is één uitzondering gemaakt op het verplicht centraal begroten en verantwoorden van overhead. Dit betreft de toerekening van overhead aan grondexploitaties en te activeren investeringen. Deze uitzondering is gemaakt, omdat het niet toerekenen van overhead aan dergelijke investeringen anders zou leiden tot een financiële wijziging van de begroting.

Voor de tariefbepaling uren ten behoeve van gesloten financieringen dient daarom een overheadpercentage te worden bepaald. De rekensom die hiervoor wordt gehanteerd is de totale overheadkosten op basis BBV gedeeld door de directe loonkosten. Naar schatting zal dit voor 2019 ongeveer op 65% komen liggen.

f. Rente nieuwe leningen

De rentetarieven voor nieuwe leningen zijn onverminderd laag. Op dit moment zijn de actuele tarieven:

Tarieven BNG (april 2018)	%
1-maands lening	-/- 0,38%
10 jaar	0,85%
25 jaar	1,62%

De tarieven zijn nauwelijks gestegen ten opzichte van 2017. Algemeen wordt verwacht dat de tarieven richting 2019 zullen stijgen, hoewel dat voorgaande jaren ook de verwachting was en niet is uitgekomen. Voorzichtigheidshalve zal worden gerekend met een rentepercentage van 0,5% voor kort geld (< 1 jaar) en bij nieuwe investeringen met een rentepercentage van 2,5% voor lang geld (> 1 jaar).

g. Rente bouwgrondexploitatie en gesloten financieringen

De toe te rekenen rente aan de bouwgrondexploitatie wordt bepaald op basis van de door de commissie BBV voorgeschreven rekenwijze in de "Notitie grondexploitaties 2016". Voor 2019 komt dit percentage naar verwachting uit op 3,6%.

h. Onvoorziene uitgaven

In de begroting 2018-2021 is een jaarlijks bedrag opgenomen van € 70.000 voor de post Onvoorziene uitgaven. Dit bedrag blijft ongewijzigd voor de begroting 2019-2022.

Gegeven het karakter van de post Onvoorziene uitgaven moet deze voor alle mogelijke zaken aangewend kunnen worden. Het BBV geeft geen nadere regels voor het omgaan met de post Onvoorziene uitgaven. Door de raad zijn in de financiële verordening geen beperkingen aan de bestedingsrichting van de post Onvoorziene uitgaven opgenomen. De post Onvoorziene uitgaven wordt, uit het oogpunt van een verantwoord financieel beleid, aangewend voor incidentele uitgaven.

De gemeenteraad besluit over uitgaven uit de post Onvoorziene uitgaven. Het college is wel gemandateerd over de post Onvoorziene uitgaven te mogen beschikken als de uitgave niet meer bedraagt dan € 5.000. Via de financiële rapportages wordt de raad periodiek geïnformeerd over het verloop van de post Onvoorziene uitgaven.

i. Algemene uitkering uit het gemeentefonds

Voor de berekening van de algemene uitkering wordt voor de begroting 2019 uitgegaan van de septembercirculaire 2018 van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (constante prijzen).

Het oormerken van specifieke extra middelen gaat niet standaard maar is een separate afweging. Het effect van de maartcirculaire 2018 is opgenomen in deze Kadernota.

j. Toerekening ambtelijke kosten aan bouwgrondexploitatie

Net zoals voorgaande jaren wordt de toerekening van ambtelijke kosten aan de bouwgrondexploitatie gemaximaliseerd op € 500.000 per jaar.

3.3 Risico's

Weerstandsvermogen

In de jaarrekening 2017 is het weerstandsvermogen berekend op € 8.269.000. Het aanwezige weerstandsvermogen wordt bepaald door onderstaande posten.

Bestanddeel weerstandscapaciteit	Incidenteel	Structureel
Algemene Reserve	x	
Bestemmingsreserve	x	
Voorzieningen	x	
Onbenutte belastingcapaciteit		x
Vrije begrotingsruimte	x	x
Kostenreductie		x

De stand van zaken is als volgt per 31-12-2017:

Benodigd weerstandsvermogen	€ 8.269.000
Huidig weerstandsvermogen 31-12-2017	€ 6.997.000
Stand algemene reserve	€ 2.854.000
Egalisatiereserve Sociaal Domein (risico decentralisatie)	€ 788.000
Voorziening afval	€ 280.000
Algemene reserve bouwgrond	€ 2.710.000
Vrije begrotingsruimte (begroting jaarschijf 2018)	€ 365.000
Weerstandsvermogen nog aan te vullen voor resultaatbestemming	€ 1.272.000
Negatief resultaat jaarrekening 2017	-/- € 2.631.000
Voorgestelde bestemming jaarrekeningresultaat 2017	-/- € 112.000
Weerstandsvermogen nog aan te vullen na resultaatbestemming	€ 4.015.000

Op 5 april 2012 is het 'Herstelplan eigen vermogen 2012-2025' vastgesteld door de gemeenteraad. In juli 2016 heeft de gemeenteraad een motie aangenomen dat de storting in de algemene reserve ten behoeve van opbouw van het weerstandsvermogen structureel € 500.000 per jaar dient te bedragen. Dit bedrag is ook weer het uitgangspunt voor de meerjarenraming.

3.4 Reserves en voorzieningen

Hoogte storting in reserves en voorzieningen

De dotatie voor 2019 en verder wordt in principe op hetzelfde niveau gehouden zoals in de meerjarenraming 2018-2021 is opgenomen met uitzondering in geval een beheerplan is geactualiseerd.

Naar verwachting wordt de BTW-vrijstelling voor sport met ingang van 2019 verruimd. Hierdoor wordt alle BTW op sport (21%) weer een kostenpost voor de begroting. Dit is al meegenomen in de raming voor het meerjarenonderhoudsplan sportparken.

Inflatietoevoeging reserves en voorzieningen:

De toevoeging van inflatie aan de reserves is bij de begroting 2015 komen te vervallen. Er wordt verder standaard geen inflatiecorrectie toegevoegd aan de voorzieningen.

3.5 Tarieven 2019

OZB

Voor 2019 worden de volgende uitgangspunten gehanteerd. Deze zijn ongewijzigd ten opzichte van 2018.

- De gemeenteraad heeft voor begrotingsjaar 2018 besloten incidenteel geen inflatiecorrectie toe te passen. Dit had geen structureel karakter en daarom moet de inflatiecorrectie voor 2018 alsnog worden doorgerekend in 2019. Dit was een percentage van 1,5%.
- Voor 2019 en verder een inflatiestijging van 1,5% toepassen. In totaal stijgt de OZB hierdoor met 3% in 2019 ten opzichte van 2018;
- Areaaluitbreiding van € 53.000.

Geraamde OZB opbrengst	2019	2020	2021	2022
Was	7.568	7.736	7.908	8.079
Wordt	7.568	7.736	7.908	8.079
Verschil	0	0	0	0

Bedragen maal € 1.000

Afvalstoffenheffing en rioolheffing

Bij de vaststelling van de tarieven van de afvalstoffenheffing en rioolheffing zal worden uitgegaan van volledige kostendekking.

Leges

De leges tarieven in 2018 waren voor 69% kostendekkend. Uitgangspunt is kostendekkende leges. In hoofdstuk vier staat dit verder toegelicht bij de overige bijstellingen.

Verhuur gebouwen en sportaccommodaties

De tarieven voor de binnen- en buitensportaccommodaties worden gebaseerd op de huidige tarieven vermeerderd met de verwachte inflatie van 1,5%. Bij onze overige gebouwen volgen we de contractueel afgesproken indexaties.

Bouwgrondexploitatie

Voor de grondprijzen krijgt de gemeenteraad een voorstel in november 2018 aangeboden, net zoals in voorgaande jaren gelijktijdig met de begroting.

Met de verwachte winsten in de bouwgrondexploitatie wordt niet gerekend in de begroting. Op het moment dat er winsten behaald worden zijn dat incidentele voordelen in de betreffende jaarrekening. Voor verwachte verliezen wordt direct een voorziening genomen.

3.6 Fiscale ontwikkelingen

BTW sport

Op dit moment is BTW op sport in bepaalde gevallen aftrekbaar. Als gevolg van Europese regelgeving zal de BTW op sport vanaf 1-1-2019 niet meer aftrekbaar zijn. Bij sportaccommodaties die wij nu belast met BTW exploiteren komt de BTW op kosten en investeringen dan niet langer voor aftrek in aanmerking. Voor de buitensportaccommodaties is hier al rekening mee gehouden in het beheerplan sport welke in 2017 door de gemeenteraad is vastgesteld. Gemeenten en sportverenigingen zullen overigens naar verwachting onder voorwaarden voor de hogere kosten geheel of gedeeltelijke worden gecompenseerd door het Rijk. Als dit gebeurd is het een voordeel voor onze begroting.

Het is nog de vraag of er consequenties zijn voor de in het verleden afgetrokken BTW. Mogelijk moet daar een gedeeltelijk terugbetaling over plaatsvinden (gaat 10 jaar terug).

Vennootschapsbelasting

Overheden zijn door een wetwijziging vanaf 2016 voortaan Vpb-plichtig voor hun ondernemersactiviteiten. Doel hiervan is het scheppen van een gelijk speelveld tussen overheidsondernemingen en private ondernemingen. Daartoe moeten overheden die winst behalen met activiteiten die concurreren met de 'markt', voortaan vennootschapsbelasting gaan betalen.

Naar verwachting blijft de heffing van vennootschapsbelasting bij onze gemeente beperkt tot de activiteiten binnen de gemeentelijke bouwgrondexploitatie. Over de toepassing van de regelgeving bij gemeenten op het gebied van bouwgrondexploitatie zijn landelijk nog geen definitieve standpunten ingenomen (april 2018) en daarom is uitsluitel over de VPB-last voor Gemert-Bakel nog niet mogelijk. De aangifte over 2016 is in overleg met de Belastingdienst uitgesteld naar uiterlijk juli 2018.

De VPB-last kan worden bijgeschreven op de betreffende exploitaties en heeft als gevolg een lagere winst op die exploitatie (winstverdampting). Daarom wordt geen last in de begroting opgenomen voor VPB.

3.7 Vernieuwde regelgeving Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Winstneming bouwgrondexploitatie

De commissie BBV heeft in maart 2018 een notitie winstnemingen uitgebracht. Toepassing van deze notitie is verplicht voor gemeenten. Winstneming vindt plaats via de Percentage of completion methode (POC). Dit zal tot eerdere winstnemingen leiden dan de gemeente tot op heden heeft toegepast.

Met winstnemingen in de bouwgrondexploitatie wordt in deze Kadernota geen rekening gehouden. Op het moment dat er winst wordt genomen is dit een voordeel in de betreffende jaarrekening. De winstnemingen over 2019 komen daarom pas tot uiting in de jaarrekening 2019.

Notitie Incidentele en structurele baten en lasten (nog te publiceren)

Momenteel wordt de Notitie Incidentele en structurele baten en lasten door de Commissie BBV geactualiseerd. De verwachting is, dat deze notitie voor 1 juli 2018 wordt gepubliceerd. Deze nieuwe notitie dient met ingang van de begroting 2019 te worden toegepast.

Er zijn geen financiële gevolgen verbonden aan de notitie. Het betreft vooral een voor gemeenteraden inzichtelijkere manier van presenteren van het begrotingssaldo.

4. Doorkijk 2019 - 2022

4.1 Inleiding

De basis voor de Kadernota 2019 is de meerjarenraming 2018-2021 zoals vastgesteld in de gemeenteraad van 9 november 2017. Sindsdien hebben zich diverse ontwikkelingen voorgedaan. Daarnaast zijn er een aantal ambities voor 2019 en verder. De effecten hiervan zijn in dit hoofdstuk verwerkt. In de laatste paragraaf is het saldo van de Kadernota 2019 opgenomen.

4.2 Besluitvorming gemeente na vaststelling meerjarenraming 2018-2021

De gemeenteraad heeft na vaststelling van de begroting 2018 een aantal besluiten genomen met invloed op de meerjarenraming 2018-2021.

Nr.	Omschrijving	2019	2020	2021	2022
5-2017	4 ^e financiële rapportage 2017	19N	29N	15N	15N
1-2018	1 ^e financiële rapportage 2018	38N	43N	40N	40N
8-2018	Beheerplan wegen	110N	110N	110N	110N
9-2018	Bomenbeheer	7N	7N	7N	7N
	Totaal effect	174N	189N	172N	172N

Bedragen * €1.000

4.3 Gemeenschappelijke regelingen en samenwerkingsverbanden

In de begroting van Gemert-Bakel worden de bedragen 2019 opgenomen zoals vastgesteld door de gemeenschappelijke regelingen. De provincie staat niet toe voor te sorteren op mogelijke bezuinigingen binnen deze gemeenschappelijke regelingen. In onderstaande tabel zijn de verschillen ten opzichte van de huidige meerjarenbegroting opgenomen. Daarnaast is opgenomen welke index de betreffende gemeenschappelijke regeling heeft gehanteerd. Dit is altijd een mengeling van salarisstijging en materiele prijsstijging.

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	Index mat.	Index pers.
BSOB	30V	30V	30V	30V	1,50%	2,00%
MRE	3N	3N	3N	3N	1,40%	2,70%
ODZOB	0N	0N	0N	0N	1,40%	2,70%
VRBZO	69N	69N	69N	69N	1,40%	2,70%
Totaal effect Kadernota 2019	42N	42N	42N	42N		
GGD (Verwerkt 1 ^e financiële rapportage 2018)	2N	5N	5N	5N	1,40%	2,70%

Bedragen * €1.000

Bij de afwijking BSOB is er rekening gehouden dat een deel van het voordeel ten goede komt aan de gesloten financieringen riool en afval. Het in deze Kadernota opgenomen bedrag is daarom het netto voordeel voor de gemeentelijke begroting.

De afwijking VRBZO is op basis van de conceptbegroting 2019 (30 april 2018) en betreft niet enkel de indexatie voor 2019. Er is ook een inhaalslag nodig voor onvoldoende gecompenseerde loonindexaties in de afgelopen jaren.

Indien de bijdragen meerjarig geïndexeerd zijn door de gemeenschappelijke regeling of het samenwerkingsverband, wordt het geïndexeerde bedrag in onze begroting opgenomen. De wijzigingen met betrekking tot de GR Peelgemeenten zijn opgenomen in de volgende paragraaf.

4.4 Raming 3D's

Het resultaat van de jaarrekening 2017 heeft een onverwacht grote kostenpost opgeleverd op het sociale domein voor de gemeente Gemert-Bakel. Als we niets doen blijven we de komende jaren tekorten houden. Het college bereidt daarom besluitvorming voor, opdat de raad hier een politieke discussie kan voeren over mogelijke scenario's met taakstellingen.

Daarbij is het uitgangspunt dat we binnen de beschikbare budgetten voor het sociale domein blijven. Waar mogelijk nemen we in de bedrijfsvoering wel al maatregelen om de uitgaven te beperken zonder de kwaliteit van de dienstverlening aan te tasten. Wanneer binnen het sociale domein de oplossing niet voldoende geworden kan worden, wordt breder gekeken.

Het tekort in de jaarrekening bestaat deels uit eenmalige kosten en deels uit structurele kosten. Structureel is er ongeveer 1,5 miljoen euro waar jaarlijks dekking voor nodig is. In dit jaarlijkse bedrag is rekening gehouden met de extra opbrengsten sociale domein die in de maartcirculaire 2018 zijn aangekondigd en de incidentele kosten betroffen enkel 2017

4.5 Overige bijstellingen

De volgende bijstellingen binnen bestaande budgetten worden verwacht.

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Kostendekkend maken leges	300V	300V	300V	300V
Stijging tarief toeristenbelasting	5V	9V	14V	19V
Klijnsmagelden volledig inzetten armoede	43N	43N	43N	43N
Wethouders van 3,2 naar 4,0 FTE	72N	72N	72N	72N
Totaal	190V	194V	199V	204V

Bedragen * € 1.000

Kostendekkend maken leges (structureel voordeel van € 300.000)

Jaarlijks wordt de kostendekkendheid van de leges berekend en opgenomen in de begroting. In het coalitieakkoord is opgenomen dat er wordt uitgegaan van kostendekkende gemeentelijke producten. De leges zijn met 69% niet volledig kostendekkend, met name niet in titel 1 algemene dienstverlening (51%) en titel 3 horeca en evenementen (24%). Ook de andere titel omgevingsvergunning is niet volledig kostendekkend met 91%.

Kostendekkend maken van de legestarieven levert naar schatting € 300.000 structureel op. Daarbij is rekening gehouden met het feit dat er maximale tarieven gelden voor rijbewijzen en paspoorten en dat de gemeente verplicht is kosteloos trouwen aan te bieden aan haar burgers.

Stijging tarief toeristenbelasting (structureel voordeel van € 5.000 oplopend tot € 19.000)

In het coalitieakkoord is als uitgangspunt vastgelegd dat de lasten voor onze inwoners en bedrijven (incl. OZB) op het huidige niveau blijven. Wel zal jaarlijks een inflatiecorrectie worden toegepast. In de begroting 2018-2021 was bij alle tarieven al rekening gehouden met een dergelijke stijging dus dat levert geen voordeel op voor de jaarschijven 2019 en verder.

Uitgezonderd hierop is de toeristenbelasting. Daar was in de begroting 2018-2021 niet gerekend met een inflatiestijging. Nu alsnog toepassen van een inflatiestijging levert een voordeel op van € 5.000 in 2019 oplopend tot € 19.000 in 2022.

Klijnsmagelden volledig inzetten voor armoede (structureel nadeel van € 42.500)

De gemeente ontvangt jaarlijks € 90.000 voor Klijnsmagelden. De gemeenteraad heeft in de begroting 2018-2021 besloten hiervan € 42.500 in te zetten voor een structurele extra subsidie aan de bibliotheek onder meer voor aanpak laaggeletterdheid. In het coalitieakkoord is vastgelegd dat de Klijnsmagelden volledig worden ingezet voor armoede. Dit betekent dat deze middelen weer aangevuld moeten worden naar € 90.000 waarmee € 42.500 ten laste komt van het begrotingssaldo.

Wethouders van 3,2 FTE naar 4,0 FTE (structureel nadeel van € 72.000)

Door stijging van het aantal FTE wethouders dienen er extra kosten te worden opgenomen in begroting van € 72.000.

De wachtgelden voor de twee voormalige wethouders worden verwerkt in de 2e financiële rapportage 2018. Deze kosten worden zoals gebruikelijk in één keer volledig genomen in het jaar dat de bestuurder vertrekt en maken daarom geen onderdeel uit van deze Kadernota.

4.6 Uitkomsten maart- en meicirculaire 2018

Begin 2018 is de maartcirculaire 2018 verschenen. Dit is een extra circulaire waarin uitsluitend de financiële gevolgen van het Regeerakkoord en de programmastart van het Interbestuurlijk Programma (IBP) zijn verwerkt. U bent hier nader over geïnformeerd in de vorm van een RIN op 3 mei 2018.

De uitkomsten van deze maartcirculaire zijn als volgt

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Maartcirculaire 2018	91V	575V	897V	1.458V

Bedragen * € 1.000

Deze voordelen zijn als volgt opgebouwd:

Jaar	2018	2019	2020	2021	2022
Beginstand decembercirculaire 2017	40.984.000	41.005.000	40.887.000	40.870.000	40.753.000
Ontwikkelingen (wijz. acres en effecten maatstaven)	315.000	1.056.000	1.835.000	2.436.000	3.292.000
Hogere uitkering Wmo bestaande taken (m.n. huishoudelijke hulp) (IU)	3.000	45.000	45.000	45.000	45.000
Hogere uitkering SD decentralisatie AWBZ naar Wmo (IU)		337.000	345.000	326.000	332.000
Totaal mutaties maartcirculaire 2018	318.000	1.438.000	2.225.000	2.807.000	3.669.000
Eindstand maartcirculaire 2018	41.302.000	42.443.000	43.112.000	43.677.000	44.422.000
Geoomerkt					
BTW compensatiefonds i.v.m. verlaging plafond	-404.000	-518.000	-629.000	-721.500	-832.500
Wmo invoering landelijk abonnementsstarief	0	-447.000	-447.000	-447.000	-447.000
Loonprijsmutatie Sociaal domein	0	0	-185.000	-370.000	-555.000
Verhoging uitgaven Wmo bestaande taken (m.n. huishoudelijke hulp)	-3.000	-44.738	-44.763	-44.888	-44.889
Verhoging uitgaven SD AWBZ naar Wmo	0	-337.094	-344.718	-326.120	-331.978
Vrij te besteden n.a.v. maartcirculaire 2018	-89.000	91.168	574.519	897.492	1.457.633

Het Interbestuurlijk Programma (IBP) maakt onderdeel uit van de maartcirculaire 2018. In dit IBP hebben het Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen afspraken gemaakt over de grote maatschappelijke opgaven waar Nederland de komende periode voor staat. Dit IBP is op 14 februari 2018 door alle partijen ondertekend.

Er is een gezamenlijke agenda opgesteld met tien opgaven:

1. Samen aan de slag voor het klimaat
2. Toekomstbestendig wonen
3. Regionale economie als versneller
4. Naar een vitaal platteland
5. Merkbaar beter in het sociaal domein
6. Problematische schulden voorkomen en oplossen
7. Nederland en migrant voorbereid
8. Goed openbaar bestuur in een veranderende samenleving
9. Passende financiële verhoudingen
10. Overkoepelende thema's

Het Rijk stelt via deze maartcirculaire daarvoor middelen beschikbaar. Deze middelen zijn niet geoor- of geoogmerkt in de circulaire. Daarnaast gaat het Rijk er van uit dat gemeenten vanuit eigen middelen een bijdrage zullen leveren.

De uitkomsten van de meicirculaire zijn als volgt. U bent hierover nader geïnformeerd via een RIN in juni 2018.

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Meicirculaire 2018	578V	532V	584V	354V

4.7 **Nieuw beleid**

De volgende wensen zijn er voor nieuw beleid. Onder de tabel per wens een toelichting.

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Aanpassingen hoofdwegen n.a.v. Noord-Om	15N	86N	162N	201N
Bomen	115N	115N	115N	115N
Bestrijding ondermijning en intensivering handhaving	74N	74N	74N	74N
Mobiliteit	15N	15N	15N	64N
Werkzaamheden belastingen en leges	177N	57N	57N	57N
Privacy en informatiebeveiliging	52N	52N	52N	52N
Duurzaamheid	50N	50N	50N	50N
Verduurzamen overige eigen gebouwen	35N	35N	35N	35N
Economische ontwikkeling	113N	33N	33N	33N
UNESCO Geopark Peelhorst	10N	10N	10N	10N
Fietspad Lieve Vrouwesteeg	3N	3N	3N	3N
Plattelandsontwikkeling en transitie landelijk gebied	70N	25N	25N	0
Omgevingsvisie	40N	0	0	0
Totaal	769N	555N	631N	694N

Aanpassingen hoofdwegen n.a.v. Noord-Om (€ 252.000 structureel)

De wegen Doonheide, St. Annastraat, W. de Haasstraat, Lodderdijk, Vondellaan, Komweg, Groenesteeg, Handelsesteeg en De Wind vallen onder het programma "Aanpassingen Hoofdwegen Gemert". Bij dit project worden de hoofdwegen afgewaardeerd als gevolg van de realisatie van de Noord-Om. Het doel is een grotere verkeersveiligheid en minder vervoersbewegingen te realiseren.

Eind 2017 is een verkenning uitgevoerd naar het project. In het voorjaar van 2018 is de gemeenteraad via een RIN hierover geïnformeerd. De bij de verkenning gemaakte investeringsraming is in deze Kadernota opgenomen. Het betreft hier alleen bedragen voor weg-aanpassingen. Beschikbare bedragen voor onderhoud in het Wegenbeheerplan 2018-2027 zijn daarop in mindering gebracht. Aan de hand van de effecten van tijdelijke maatregelen en monitoring (medio 2018) en de integrale aanpak (riolering, groen, verkeer) worden in een later stadium definitieve kredietaanvragen ingediend.

De totale investering bedraagt € 7.900.000 waarvan € 2.300.000 al voorzien is voor onderhoud. Daarmee resteert er een bedrag van € 5.600.000 om te activeren in jaar na realisatie. De totale investering geeft uiteindelijk een kapitaallast van € 252.000 (in 2023).

Bomen (€ 115.000 structureel)

Het in 2016 vastgestelde bomenbeleidsplan 'Een sterk en waardevolle bomenbestand 2016-2026' geeft op hoofdlijnen aan hoe we om willen gaan met ons bomenbestand. Gebaseerd op de uitgevoerde nulmeting zijn in het conceptbeheerplan onderdelen uitgewerkt en worden de kosten voor het beheer van het bomenbestand aangegeven. In onze gemeente staan 41.500 bomen.

Jaarlijks is er een budget nodig voor het beheer en onderhoud van de bomen. De totale jaarlijkse kosten voor beheer en onderhoud inclusief vervanging van het bomenbestand is geraamd op totaal € 580.000. Dit bestaat voor € 24.000 uit boomveiligheidscontrole, voor € 254.000 uit dagelijks onderhoud en voor € 300.000 uit vervanging.

De totale kosten voor dagelijks onderhoud bomen (snoeien, beheersing ziekten en plagen, rooien, inboeten en dergelijke.) zijn geraamd op € 254.000 per jaar. De kosten voor boomveiligheidscontrole en onderzoek zijn geraamd op € 24.000. Tezamen is dit € 278.000. Een deel van deze werkzaamheden wordt uitgevoerd door onze eigen dienst waarvoor € 163.000 aan uren en externe budgetten aanwezig is. Hierdoor resteert een aan te vullen bedrag van € 115.000.

Om het bomenbestand duurzaam in stand te houden is het noodzakelijk om bomen die veiligheidsproblemen en/of beheerproblemen (overlast en hogere onderhoudskosten) geven tijdig te vervangen. Het benodigde vervangingsbudget is geraamd op € 300.000 per jaar. In de huidige begroting is een bedrag van afgerond € 137.000 opgenomen. Voor nu is de keuze gemaakt het huidig bedrag te handhaven, het vervangingsbudget niet op te hogen en dit in 2019 te herzien.

Bestrijding ondermijning en intensivering handhaving (€ 74.000 structureel)

In 2017 zijn een aantal maatregelen genomen ter bevordering van handhaving en veiligheid, zoals het instellen van een Peelland Interventieteam (PIT), een versterkte aanpak van ondermijning en extra budget voor handhaving.

Om dit effect te geven, is juridische opvolging noodzakelijk. Voor de juridische opvolging van deze maatregelen, zoals het nemen van bestuursrechtelijke maatregelen (inclusief de noodzakelijke voorbereidingsbrieven en invordering), het voeren van de bezwaarschriften- en beroepsprocedures, het ontwikkelen van het LIO (Lokaal Informatie Overleg), casus onderzoeken ondermijning en het uitvoeren van Bibob (Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur) toetsen, is geen structurele capaciteit aanwezig.

Werkzaamheden Belastingen en Leges (incidenteel € 120.000, structureel € 57.000)

Achterblijvende taken na overdracht BSOB

Als gevolg van de overgang per 1 januari 2018 van de belastingentaken naar de Belasting Samenwerking Oost Brabant (BSOB) zijn er enkele taken bij de gemeente achtergebleven die in het verleden door het Intergemeentelijk Team Belastingen (IGT) in Laarbeek werden verzorgd. Deze taken worden niet door de BSOB uitgevoerd en komen terug naar de gemeente.

De werkzaamheden betreffen het lichten van fysieke en digitale bouwdoSSIERS en het vervolgens gereed maken en uploaden naar het portaal van BSOB. Inschatting van de kosten is € 12.000.

Maandelijks wil de BSOB een overzicht van alle, voor de WOZ relevante, verleende, gestarte, gereed gemelde en ingetrokken omgevingsvergunningen van de maand ervoor. Ook de door de provincie verleende vergunningen gebaseerd op het grondgebied van de gemeente dienen te worden aangeleverd. Ten behoeve van de controles door de accountant en de

Waarderingskamer dient jaarlijks een totaaloverzicht van alle vergunningen te worden verleend. Inschatting van de kosten is € 35.000.

Tot slot vallen alle bezwaar en beroepszaken inzake leges terug naar de gemeente. Deze werden in het verleden door de Heffingsambtenaar van de gemeente (IGT) uitgevoerd. Inschatting van de kosten is € 10.000.

De structurele lasten bedragen hiermee in totaal € 57.000. Deels wordt dit gecompenseerd door de lagere uitvoeringskosten op de BSOB van € 30.000. Dit bedrag is al opgenomen bij de bijstellingen van de gemeenschappelijke regelingen in paragraaf 4.3 van deze Kadernota.

Milieuvergunningen

Om de agrarische objecten te controleren is in het kader van de belastingheffing het nodig alle actuele (nog geldend en in gebruik zijnde) milieuvergunningen te inventariseren waarmee een zgn. 'nul stand' kan worden gerealiseerd. Deze nul-meting wordt verplicht gesteld door de Waarderingskamer en is nodig om de waardering 'goed' te kunnen behouden. Jaarlijks dienen vervolgens in oktober alle nieuwe en gewijzigde vergunningen te worden getoetst. De grootste deel van de kosten is eenmalig. Inschatting van de kosten is € 120.000 voor inzet ODZOB.

Privacy en informatiebeveiliging (€ 52.000 structureel)

Functionaris voor de gegevensbescherming (toezicht)

Per 25 mei 2018 is de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) van kracht. Dit is Europese wetgeving die de huidige Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) vervangt. Inhoudelijk verandert er weinig in het gebruik van persoonsgegevens. Wel worden er veel strengere organisatorische eisen gesteld aan organisaties die intensief met persoonsgegevens werken, waaronder gemeenten. In de AVG zijn zeer hoge boetes opgenomen voor overtreding van de AVG. Deze boetes kunnen oplopen tot € 20.000.000 of 4% van de jaaromzet.

Een van de verplichtingen die gesteld wordt in de AVG is de aanstelling van een functionaris voor de gegevensbescherming. Dit is een interne toezichthouder op het gebied van privacy die direct aan het college van B&W kan rapporteren. De vijf taken van deze functionaris zijn vastgelegd in de nieuwe wet. Deze functie zal samen met de vier overige peelmunicipaliteiten en de GR Peelmunicipaliteiten (in totaal 2 FTE) worden ingevuld voor een effectieve en efficiënte invulling en het verminderen van de kwetsbaarheid. Voor Gemert-Bakel komt dit neer op 0,4 FTE. Voor de functionaris gegevensbescherming is geen formatie aanwezig omdat het een nieuwe taak betreft.

Informatiebeveiliging en privacy-advisering

Naast het toezicht zal ook de advisering op gebied van privacy moeten worden geïntensifieerd. Onder druk van de AVG zullen alle soorten gegevensverwerkingen (ongeveer 300) van de gemeente en alle samenwerkingsverbanden en contracten met ingehuurde bedrijven moeten worden beoordeeld of deze voldoen aan de AVG.

Naast de AVG is in 2018 ENSIA verplicht geworden. ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information Audit) heeft tot doel het verantwoordingsproces over informatieveiligheid bij gemeenten verder te professionaliseren door het toezicht te bundelen en aan te sluiten op de gemeentelijke Planning & Control-cyclus. Hierdoor heeft het college en de gemeenteraad meer overzicht over de stand van zaken van de informatieveiligheid en kan het hier ook beter op sturen. Een externe auditor beoordeelt vervolgens of de informatieveiligheid voldoet aan alle normen. Voor 2018 is dit verplicht voor DigiD en SUWI en in 2019 wordt dit uitgebreid naar de andere basisadministraties (BRP, PUN, BGT en BAG). Via ENSIA verantwoordt het college niet alleen naar de gemeenteraad over informatieveiligheid maar ook naar de ministeries.

De huidige formatie voor privacy-advies en informatiebeveiliging is met 0,2 FTE te beperkt voor de nieuwe (wettelijke) ontwikkelingen. Een uitbreiding met 0,3 FTE is noodzakelijk.

De vraag komt neer op 0,4 FTE voor een functionaris gegevensbescherming en 0,3 FTE extra voor privacy-advies en informatiebeveiliging. In totaal is dit 0,7 FTE voor een bedrag van € 52.000.

Mobiliteit (vier jaar € 15.000 per jaar en vanaf 2022 € 49.000 structurele kapitaallasten)

Studies projecten bereikbaarheidsagenda

De komende jaren zullen er diverse studies worden verricht naar fysieke projecten van de bereikbaarheidsagenda. Denk bijvoorbeeld aan De Beekse Brug. De gemeente dient via co-financiering aan deze studies bij te dragen. De komende vier jaar zullen er ongeveer tien studies plaatsvinden. De bijdrage zal gemiddeld € 15.000 per jaar zijn.

Snelfietsroute Gemert-Helmond

De afstand tussen Gemert en Helmond (o.a. centrum, station en de regionale zuidelijke bedrijventerreinen Helmond) is met 10 tot 15 km zeer geschikt voor het gebruik door fietsers en e-bikers. Daarom wordt een kwalitatief hoogwaardige en directe verbinding tussen Gemert en de noordzijde van Helmond (Dierdonk) gerealiseerd. Via Dierdonk wordt de route aangesloten op de stedelijke fietsroutes in Helmond.

Planning: verkenning/vooronderzoek 2019-2022, onderzoek/planstudie in 2019-2022, uitvoering 2019-2022. In de fiches is voor de snelfietsroute een indicatief bedrag voorzien van € 5.200.000. De inschatting is dat Gemert-Bakel grofweg 25% van die investering voor onze rekening moet nemen. Na aftrek van subsidie is dat een bijdrage voor Gemert-Bakel van € 975.000. Dit wordt omgezet in kapitaallasten van € 49.000 die gaan lopen in het jaar na de investering. Deze kapitaallast wordt daarom in jaarschijf 2022 opgenomen.

Duurzaamheid (€ 50.000 structureel)

Gemert-Bakel neemt verantwoordelijkheid in het klimaat- en energievraagstuk. De landelijke overheid heeft afspraken gemaakt met gemeenten om de internationale en Europese afspraken en landelijke doelstellingen uit het Energieakkoord te behalen. De transitie naar een energie-neutrale samenleving, gebaseerd op hernieuwbare energiebronnen, is noodzakelijk. De transformatie naar een samenleving zonder fossiele brandstoffen is een complexe taak, waar iedereen een steentje aan bij kan dragen. In Europees verband staat Nederland er slecht voor met betrekking tot het behalen van haar energiedoelstellingen. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) presenteert in de Monitor Duurzaam Nederland 2017 dat Nederland heel ver is verwijderd van haar doelstellingen in 2020. In vergelijking met de andere lidstaten van de Europese Unie (EU) bungelt Nederland onderaan als het gaat om het realiseren van de energiedoelstellingen, met 6% van haar totale energieverbruik afkomstig uit hernieuwbare energiebronnen in 2015. In vergelijking: Zweden en Finland zitten op respectievelijk 56% en 39%. Wil Nederland de doelstellingen voor 2020 behalen, dan zal zij in twee jaar tijd het aandeel energie uit hernieuwbare bronnen in twee jaar meer dan moeten verdubbelen.

Dat is de reden dat MRE de Energietransitie ziet als 1 van de 4 pijlers van haar agenda. Ook op sub-regionaal niveau (Innovatiehuis) gaan we aan de slag met circulaire economie en energietransitie. Sinds 2016 werkt de gemeente met een koplopers-tafel duurzaamheid en met de werkgroepen Bewustwording, Energie en Mobiliteit. Deelnemers komen vanuit de overheid, ondernemingen, onderwijs en de ondernemende burger. Door middel van een adaptief proces vanuit de samenleving worden de aan te pakken onderwerpen opgehaald. Waarbij de overheid het proces faciliteert. Dit kan echter niet zonder bijbehorende middelen.

Benodigd is € 50.000 structureel. Dit bedrag is als volgt opgebouwd:

Energie-transitie MRE	€ 20.000
Koplopers-tafel (samenwerkingsagenda duurzaamheid)	€ 15.000
Werkgroep Energie	€ 5.000
Werkgroep Mobiliteit	€ 5.000
Werkgroep Bewustwording	€ 5.000

Verduurzamen overige eigen gebouwen (vier jaar € 35.000 per jaar)

In het in 2017 vastgestelde beleidsplan gebouwen is besloten dat voor panden in eigen gebruik en kernaccommodaties de gemeente investeringen doet zodat de panden uiterlijk in 2030 energieneutraal zijn. In het beheerplan gebouwen zijn hiervoor middelen vastgelegd. Vanuit de gemeenteraad is bij vaststelling van dit beleidsplan en later bij vaststelling van de begroting 2018 de vraag gesteld wat de extra kosten zijn van het verduurzamen van de totale gemeentelijke gebouwenportefeuille.

Om de benodigde maatregelen voor de overige gebouwen exact vast te kunnen stellen is een duurzaamheidsrapport per pand noodzakelijk. De kosten hiervan liggen tussen de € 2.500 en € 3.000 per rapport. Op de totale portefeuille overige gebouwen is dit een investering van afgerond € 140.000. Deze onderzoeken willen we uitsmeren over de komende vier jaar.

De benodigde investering voor het verduurzamen van alle overige gebouwen in de gemeentelijke gebouwenportefeuille is in de beantwoording van de eerdere raadvragen geschat op € 6.000.000. Grofmazig kan gesteld worden dat de terugverdientijd van de duurzaamheidsmaatregelen normaliter tussen de 7 en 10 jaar ligt. Deze terugverdientijd is wel afhankelijk van wijze en de mate van het gebruik van het gebouw en de technische kenmerken zoals hellingshoek daken enzovoort. Ook de verwachte levensduur van het pand is een afweging bij de investering.

De baten van duurzaamheidsinvesteringen komen ten gunste van de gebruiker van het pand door besparingen op energie. Op een enkele uitzondering na is de gemeente geen gebruiker van de overige panden. Uitgangspunt is daarom dat de kosten van de duurzaamheidsinvesteringen (bestaande uit afschrijving en rente) jaarlijks in rekening worden gebracht bij de gebruiker. Vooralsnog wordt om deze reden geen bedrag geraamd ten laste van begroting voor afschrijving en rente. Het genoemde jaarlijkse bedrag van € 35.000 betreft enkel het opstellen van de duurzaamheidsrapporten.

Economische ontwikkeling – Strategie en uitvoeringsprogramma's (€ 80.000 incidenteel en € 32.500 structureel)

Van Europees tot provinciaal niveau is economische ontwikkeling benoemd als een belangrijke drager van regionale ontwikkeling en wordt ingezet o.a. MKB-ondersteuning en het leggen van verbindingen tussen sectoren met als de basiseconomie te versterken en de economische draagkracht te vergroten.

Op peelniveau is een strategische visie De Peel en een economische agenda 2016-2020 ontwikkeld, die een vertaalslag kent naar speerpuntsectoren voor De Peel (o.a. Agrofood). Het Innovatiehuis De Peel is de netwerkorganisatie die invulling geeft aan deze agenda. Het gezamenlijk optrekken geeft De Peel een krachtige positie in de regio en verder.

Op lokaal niveau is een economische visie opgesteld (2017/2018), die inzicht geeft in de economische ontwikkelingen die de komende jaren in de gemeente te verwachten zijn. Door vooraf een visie te ontwikkelen op de thema's werklocaties/bedrijventerreinen, buitengebied, centrum/kernen en toerisme en recreatie en deze met stakeholders te bediscussiëren, kunnen de afwegingen en de voorwaarden waaronder medewerking wordt verleend, verkend

worden. Daarnaast wordt duidelijk welke initiatieven om een reactieve- en welke om een proactieve houding van de gemeente vragen. Met als doel de bestaande economie te versterken en gericht te acquireren naar nieuwe ondernemers.

De lokale en sub-regionale basis hiervoor is gelegd door een cluster- en ketenonderzoek. Op basis van dit onderzoek wordt voor Gemert-Bakel en de Peel zichtbaar welke groep van bedrijven en organisaties actief zijn op dezelfde 'markt' (clusters) en geeft het inzicht in de aansluiting of ordening van parallelle processen van verschillende organisaties en professionals, gericht op het gezamenlijk bereiken van een vastgesteld resultaat (ketens). Het onderzoek is uitgesplitst in drie onderdelen:

1. Kwantitatieve analyse (2015);
2. Kwalitatieve analyse (2016) en het leggen van een koppeling met de lokale economische visie;
3. Over tot actie, d.m.v. bijeenkomsten/clustertafels (2018 e.v.).

Twee maal per jaar organiseren we, samen met de overige partners van de multiple helix een themabijeenkomst t.b.v. monitoren, sturen en delen van informatie uit het programma economie.

Begrote kosten:

- Cluster- en Ketenonderzoek (deel 3), bijeenkomsten/clustertafels: € 10.000;
- Lokaal uitvoeringsprogramma 2018-2022 en communicatie daarover: € 15.000;
- Cofinanciering themabijeenkomsten samen met ondernemersverenigingen: € 10.000.

Bedrijventerreinen

De doorontwikkeling van de bestaande bedrijventerreinen is van belang voor wat betreft de economische groei, leefbaarheid, bereikbaarheid toekomstbestendigheid en werkgelegenheid in van Gemert-Bakel. Zo ook de herbestemming, herstructurering van bestaande bedrijventerreinen.

In de regio maken we afspraken over het 'stoplichtenmodel' dat aangeeft hoeveel iedere gemeente heeft en houdt aan uitgeefbare m2 bedrijventerrein. Een belangrijk instrument om m2 bedrijventerrein in Gemert-Bakel veilig te stellen, wat kan voorkomen dat we in de toekomst bedrijfsgronden moeten omvormen en afwaarderen.

Van belang is het eveneens dat we een gunstig ondernemersklimaat creëren, waarbij we bestaande ondernemers verbinden, stimuleren, faciliteren, activeren en behouden en nieuwe ondernemers interesseren en activeren. In overleg met de ondernemers zijn we o.a. aan de slag met het invoeren van parkmanagement (o.a. stichting veilig keurmerk), aanleg van breedband/glasvezel en het gezamenlijk vermarkten van het bedrijventerrein.

Begrote kosten:

- Ondernemersfonds: € 15.000;
- Help een bedrijf: € 2.500 (structureel);
- Cofinanciering activiteiten van de ondernemersverenigingen op concrete projecten zoals breedband/glasvezel, themabijeenkomsten etc.: € 10.000;
- Parkmanagement en cofinanciering Smartpark: € 15.000 ten laste van exploitatie Smartpark;

Arbeidsparticipatie

Sociaal verantwoord ondernemen, waarbij ondernemers worden gestimuleerd om mensen met afstand tot de arbeidsmarkt en/of een arbeidshandicap aan te nemen, wordt breed uitgedragen.

Recreatie en toerisme

Om meer toeristen naar Gemert-Bakel te trekken, wil Gemert-Bakel zich positioneren als cultuur hotspot in De Peel. Om als gemeente zichtbaar te zijn is een goede koppeling tussen marketing en het toeristisch/culturele aanbod van groot belang. Om Gemert-Bakel beter te kunnen positioneren is het van belang om meer cultuuruitingen in de dorpskernen te laten plaatsvinden en de inwoners in te schakelen als ambassadeurs.

De huidige lokale routestructuren (fiets- wandel- en ruiterroutes) vormen een basis voor Gemert-Bakel als toeristisch recreatieve gemeente. Het aanbod is echter verouderd en het beheer en onderhoud is onvoldoende geborgd richting de toekomst. Een kwaliteitsslag is daarom noodzakelijk om de inwoners/toeristen de mooiste plekken, kernwaarden van de gemeente te laten beleven. Dit doen we op een innovatieve wijze. Opgeleverd worden:

1. Een overzicht van het huidige aanbod (regionaal – lokaal) (2017/2018).
2. Een lokaal uitvoeringsprogramma, waarin verankert: een gevarieerd aanbod, aansluitend bij het merk Heerlijk Vrij, aansluitend bij regionale initiatieven (o.a. Breuken Beleven), kwantiteit t.o.v. kwaliteit, beleving/storytelling/identiteit, éénduidige bewegwijzering beheer en onderhoud, nieuwe technologie/innovatie.

Begrote kosten:

- Budget is in de begroting opgenomen t.b.v. VVV Gemert-Bakel en de Stichting Peel-promotie;
- Kwaliteitsslag routestructuren (proces): € 10.000;
- Verdieping cultuuruitingen en verkenning van nieuwe concepten €10.000.

Centrumontwikkeling

Centrumontwikkeling Bakel.

De Stem van Bakel (DSVB) heeft samen met de dorpsregisseurs en de gemeente een centrumvisie 'Revitalisering centrum Bakel' opgesteld, met als doel het centrum aantrekkelijk en leefbaar te houden. In deze centrumvisie zit een programmakaart, met daarbij 6 projecten: Versterken sociale binding, openbare ruimte verbeteren, versterken maatschappelijke voorzieningen, versterken commerciële voorzieningen, toerisme en marketing verbeteren, versterken woonfunctie. In de periode 2019- 2022 wil het college ieder jaar een concrete actie uitvoeren om de ontstane energie vast te houden. Borging daarvoor moet nog plaatsvinden in de meerjarenbegroting (komende 4 jaar). Daarnaast wordt het gesprek met inwoners en overige belanghebbenden opgestart om te kijken waar zijn hun verantwoordelijkheid kunnen en willen nemen.

Centrumontwikkeling Gemert.

De Rabobank heeft samen met de Ondernemersvereniging Gemert (OVG) en de gemeente, met behulp van het Platform De Nieuwe Winkelstraat (DNWS) een "actieplan toekomstbestendig centrum Gemert" opgesteld. Daarmee is duidelijk geworden waar het centrum van Gemert zich de komende jaren op moet focussen om haar positie te versterken en hoe de samenwerking daar op ingericht kan worden. Samen met lokale belanghebbenden zijn we aan de slag zodat het merk "Gemert centrum" goed gepositioneerd blijft. De stuurgroep Gemert-centrum geeft daar sturing aan en heeft daarvoor 5 speerpunten geformuleerd: Verbeteringen bereikbaarheid van het centrum en parkeren, Activiteiten samen oppakken en vermarkten, De identiteit en profilering van Gemert-centrum, Eenheid van Ridderplein tot aan Haageijk en aanpassen van de centrumvisie 2011-2021. Borging daarvoor moet nog plaatsvinden in de meerjarenbegroting (komende 4 jaar). Daarnaast is het gesprek met belanghebbenden opgestart om te kijken waar zijn hun verantwoordelijkheid kunnen en willen nemen. Ondernemersvereniging Gemert en de gemeente Gemert-Bakel hebben al gezamenlijk geïnvesteerd in een centrummanager, met als belangrijkste doel: Hartje Gemert op de kaart zetten en meer bezoekers naar het centrum trekken. We willen de centrummanager in blijven

zetten ter versterking van de lokale economie. Daarbij wordt bekeken of de centrummanager ook ingezet kan worden voor de kern van Bakel en mogelijk ook op het gebied van toerisme en recreatie (marketing).

- Cofinanciering centrumregisseur Gemert-Bakel: € 30.000 (structureel).

UNESCO Geopark Peelhorst (structureel € 10.000)

De provincie Noord-Brabant, het waterschap Aa en Maas en de zes Brabantse gemeenten Landerd, Bernheze, Uden, Boekel, Gemert-Bakel en Deurne hebben de ambitie om samen te werken aan de totstandkoming van de Unesco Geoparkstatus voor de Peelrandbreuk en het wijstverschijnsel. De initiatiefnemers zien het als een kans om de bijzondere waarde van de Peelrandbreuk in combinatie met het herstel van de wijstgronden, nadrukkelijk(er) op de kaart te zetten met als doel de identiteit van de streek verder te ontwikkelen en (economische) spin-off te realiseren.

Voor de organisatie van het bestuurlijk platform en de werkgroep was in de eerste fase een werkbudget voorzien. De basisinzet vanuit de intentieverklaring (mei 2016) was een jaarlijkse bijdrage door de deelnemende gemeenten van € 1.000 en door het waterschap € 2.000. De provincie droeg jaarlijks een bedrag van € 10.000 bij. Daarnaast heeft de provincie voor een jaar de kosten voor de kwartiermaker gefinancierd (€ 95.000).

Vanaf mei 2018 start de tweede fase. Voor de tweede fase is een actieprogramma, het actieprogramma Geopark Peelhorst in ontwikkeling opgesteld. Op basis van dit actieprogramma is een inschatting gemaakt voor een jaarlijkse bijdrage van € 10.000 voor de deelnemende gemeenten. De extra bijdrage wordt ingezet voor de inhuur van een programmamanager, voor communicatie, evenementen en voor bijdragen in de regionale projecten.

Fietspad Lieve Vrouwesteeg (structureel € 3.000)

Naar aanleiding van de raadsmotie 'Net Niet' uit november 2017 is een onderzoek gestart naar mogelijkheden voor het verhard en wel half verhard van de Lieve-Vrouwesteeg, ter hoogte van het fietsviaduct over de Noord-Om en het Kranerijt. De eerste uitkomsten van dit onderzoek zijn op 21 februari 2018 gepresenteerd aan de commissie Economie en Sport. De commissie heeft tijdens deze vergadering haar fiat gegeven aan de verdere uitwerking van het onderzoek en te adviseren op één van de voorgestelde varianten uit het onderzoek.

De kosten voor de aanleg van een half verhard fietspad naast de bestaande zandweg bedragen € 61.000. Bijbehorende kapitaallasten komen dan neer op € 3.050 in het eerste jaar na de investering.

Plattelandsontwikkeling en transitie landelijk gebied (incidenteel € 70.000, waarvan € 25.000 voor drie jaar)

Transitie landelijk gebied

Er vinden grote veranderingen plaats binnen de agrarische sector. Vele bedrijven zullen stoppen in 2020, 2022 en 2024. Dit heeft te maken met het besluit huisvesting, de verordening ruimte en het nertsenvverbod. De transitie van het landelijk gebied is ook een van de 4 speerpunten van het MRE. Daarnaast heeft het rijk 200 miljoen beschikbaar gesteld voor de sanering van de varkenshouderij. De proeftuin Elsendorp leert ons dat veel in het gebied zelf opgelost moet worden. Dat gaat echter niet vanzelf. Het benodigde bedrag is € 25.000 voor inhuur van externe bureaus/capaciteit.

Agrarisch bedrijfscontactpersoon

De wens is geuit om ook voor het agrarisch bedrijfsleven een contactpersoon te benoemen om samen met ZLTO en eventueel Rabobank ontwikkelingen in de sector te begeleiden. Het benodigde bedrag is € 25.000 per jaar voor 3 jaar.

Eat This

In 2018 is succesvol het programma Eat This gelanceerd. Een programma dat nieuwe economische dragers in het buitengebied stimuleert en succesverhalen deelt. Het is wenselijk om dit programma verder door te zetten. Het benodigde bedrag is € 10.000 voor 2019. Het geld is nodig voor het organiseren van bijeenkomsten het betreft veelal materiële kosten. Vitaal Platteland

Erfbeplanting

Afgelopen jaar is het programma erfbeplanting gestart. De verwachting is dat in 2018 een groot deel van de locaties die als slecht staan beoordeeld bezocht kunnen worden. Een deel daarvan zal doorlopen in 2019. Het benodigde bedrag is € 10.000 voor inhuur van externe expertise.

Omgevingsvisie (€ 40.000 incidenteel)

De structuurvisie uit 2011 is toe aan een update. De Omgevingswet stelt daarbij dat dit een omgevingsvisie dient te worden. De omgevingsvisie is een – verplicht door de gemeenteraad op te stellen – integrale visie met strategische hoofdkeuzen van beleid voor de fysieke leefomgeving voor de lange termijn. Integraal betekent dat de visie betrekking moet hebben op alle terreinen van de fysieke leefomgeving, aansluitend bij de reikwijdte van de Omgevingswet. De ‘fysieke leefomgeving’ is heel breed en omvat onder meer de beleidsterreinen cultureel erfgoed, energie-infrastructuur, landbouw, landschap, ruimtelijke ordening, gezondheid, milieu, natuur en water. Een omgevingsvisie bestrijkt daarmee de hele breedte van de fysieke leefomgeving waarop de Omgevingswet betrekking heeft.

Voor het opstellen van een dergelijke visie is incidenteel € 40.000 nodig voor inhuur externe bureaus.

4.8 Totaaloverzicht

	2019	2020	2021	2022
Saldo meerjarenraming 2018-2021	383V	517V	621V	608V
Bijstellingen				
• Raadsbesluiten	174N	189N	172N	172N
• Gemeenschappelijke regelingen	42N	42N	42N	42N
• Overige bijstellingen	190V	194V	199V	204V
• Algemene uitkering (maartcirculaire 2018)	91V	575V	897V	1.458V
Totaal bijstellingen	65V	538V	882V	1.448V
Herzien begrotingssaldo na bijstellingen	448V	1.055V	1.503V	2.056V
Nieuw beleid				
• Aanpassingen hoofdwegen n.a.v. Noord-Om	15N	86N	162N	201N
• Bomen	115N	115N	115N	115N
• Bestrijding ondermijning en intensivering handhaving	74N	74N	74N	74N
• Mobiliteit	15N	15N	15N	64N
• Werkzaamheden belastingen en leges	177N	57N	57N	57N
• Privacy en informatiebeveiliging	52N	52N	52N	52N
• Duurzaamheid	50N	50N	50N	50N
• Verduurzamen overige eigen gebouwen	35N	35N	35N	35N
• Economische ontwikkeling	113N	33N	33N	33N
• UNESCO Geopark Peelhorst	10N	10N	10N	10N
• Fietspad Lieve Vrouwesteeg	3N	3N	3N	3N
• Plattelandsontwikkeling en transitie landelijk gebied	70N	25N	25N	0
• Omgevingsvisie	40N	0	0	0
Totaal nieuw beleid	769N	555N	631N	694N
Herzien begrotingssaldo inclusief nieuw beleid	321N	500V	872V	1.362V
Uitkomsten meicirculaire 2018	578V	532V	584V	354V
Begrotingssaldo na meicirculaire 2018	257V	1.032V	1.456V	1.716V
Naar algemene reserve voor weerstandsvermogen	257N*	500N	500N	500N
Saldo na storting in algemene reserve	0N	532V	956V	1.216V

Bedragen * € 1.000

*Het begrotingssaldo in 2019 staat niet toe dat er een volledige storting van € 500.000 gedaan wordt in de algemene reserve voor opbouw van het weerstandsvermogen.